

Подзигун О. А. Застосування інформаційних технологій у навчанні іншомовного професійного спілкування майбутніх педагогів / О. А. Подзигун // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Випуск 45 / Редкол.: І. А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2016. – С.368-372.

УДК:378.091.313:811.11

О.А. Подзигун

м. Вінниця, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. Упровадження інформаційних технологій в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору – пріоритетні напрями сучасної державної політики. Інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання інформаційних технологій у навчанні ведуть не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, а й до виникнення інноваційних методів навчання. Інформатизація предметних галузей, інтелектуалізація навчальної діяльності, загальні інтеграційні тенденції процесу пізнання навколишньої дійсності призводять до розширення, поглиблення, інтеграції навчальних предметів або окремих тем. Це зумовлює зміну критеріїв відбору змісту навчального матеріалу. Вони ґрунтуються на необхідності інтенсифікації процесу інтелектуального розвитку й саморозвитку особистості студента, формування вмій одержувати знання, користуючись різними сучасними методами обробки інформації.

Для того, щоб інформаційні технології стали звичайним засобом здобуття знань, необхідно більш інтенсивно впроваджувати їх у процес навчання, починаючи вже зі школи. Отже, постає проблема підготовки майбутніх

учителів, які вміють застосовувати інформаційні технології в своїй професійній діяльності.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема ефективного використання інформаційних технологій в освіті вже досить широко висвітлена у педагогічній науці. Перші спроби дослідження проблеми створення цілісної системи комп'ютерного навчання були започатковані за кордоном, де цим питанням опікувалися А.Борк, Р.Вільямс, К.Маклін, С.Пейперт, Б.Хантер та інші. Нині і в Україні з'явилися наукові дослідження із проблеми використання засобів інформатизації та глобальної комунікації в освіті. Розв'язанню окремих питань використання інформаційних технологій у навчанні присвячені роботи знаних вітчизняних і зарубіжних науковців: В.Ю. Бикова, Д.О. Богданової, І.Є. Булах, Б.С. Гершунського, Р.С. Гуревича, М.І. Жалдака, М.Ю. Кадемії, В.І. Клочка, Т.І. Коваль, Г.О. Козлакової, М.П. Лапчика, І.В. Роберт, Л.С. Шевченко та ін. Використання інформаційних технологій навчання у викладанні іноземних мов розглянуто у працях І.А. Грітченко, М.В. Кларіна, Л.І. Морської, Є.С. Полат, Г.К. Селевко, П.І. Сердюкова та ін.

Кожний із дослідників проблеми підвищення якості навчання за допомогою застосування інформаційних технологій реалізує свій авторський підхід, але всі науковці сходяться в тому, що вирішальною ланкою у цьому процесі є якість підготовки вчителів шкіл, викладачів ВНЗ та інших типів навчальних закладів.

Мета статті – показати особливості застосування інформаційних технологій у процесі навчання іншомовного професійного спілкування майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення із науково-педагогічною літературою засвідчило тенденцію ширшого використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Це не випадково, оскільки на різні способи подачі інформації завжди чуттєво реагувала, у першу чергу, освітня сфера діяльності людини.

“Сучасна освіта повинна готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. ... Суспільна потреба спонукає сучасну школу, її вчителів та педагогів-науковців до пошуку нових педагогічних ідей і технологій, до поширення і запровадження передового педагогічного досвіду” [5, с. 4–5].

Без сумніву професійна спрямованість процесу навчання залежить від організації навчальної діяльності. На цей процес впливають внутрішні (психологічні особливості студента, мотивація, його підготовленість) і зовнішні (оцінка його діяльності оточуючими) психолого-педагогічні умови.

Вивчення наукової літератури дозволяє стверджувати, що процес реалізації принципу професійної спрямованості в педагогічному навчальному закладі повинен передбачати вивчення автентичного матеріалу, пов'язаного зі специфікою професійного напрямку майбутніх педагогів. Навчання усного та писемного мовлення має бути пов'язане з розвитком іншомовної компетенції для ведення розмови зі спеціальності, обміном досвідом із зарубіжними колегами, анотуванням і реферуванням наукового професійно спрямованого тексту[4, с. 104].

Методи застосування інформаційних технологій навчання залежать від багатьох факторів і визначаються конкретними умовами навчання: конфігурацією й можливостями наявної комп'ютерної й телекомунікаційної техніки, кількісним і якісним складом студентського контингенту, доступним програмним забезпеченням, кваліфікацією викладача тощо.

Навчання іноземним мовам у педагогічному ВНЗ сьогодні істотно змінює свій характер завдяки інформаційним системам, що впроваджуються у навчальний процес. У першу чергу, необхідно відзначити внесок засобів інформаційних технологій у створенні іншомовного середовища – одного з основних мотивуючих і стимулюючих факторів у процесі вивчення іноземних мов, що раніше трималося винятково на майстерності викладача. До нових

тенденцій відноситься і передача частини повноважень по проектуванню і керуванню навчальним процесом не лише комп'ютеру, але й самому студенту.

Треба зазначити, що навіть наявність найсучаснішого комп'ютера саме по собі не гарантує освоєння іноземної мови, якщо не враховувати необхідність науково обґрунтованої організації цієї діяльності або безпосередньо викладачем, або опосередковано – системою засобів, які закладені в програмному забезпеченні поряд з мовним матеріалом. Інформаційні технології – не просто проміжна ланка між студентом і викладачем. Справа в тому, що зміна засобів і методів навчання призводить до зміни змісту навчальної діяльності, яка стає все більш самостійною і творчою, сприяє реалізації індивідуального підходу у навчанні.

Нині інформаційні технології у навчально-виховному процесі використовуються на всіх його етапах: під час планування, організації, реалізації, контролю результатів і управління якістю знань.

Особлива увага викладачів іноземних мов до інформаційних технологій обумовлена, на думку Л.І. Морської, “пошуком вирішення таких проблем:

- збільшення контакту з автентичною мовою, що вивчається;
- організації самостійної роботи, зокрема, тренування в мовленні;
- створення та обробки текстів, написаних мовою, що вивчається;
- звільнення вчителя від рутинної, механічної, але часоємкої роботи;
- моделювання середовища спілкування іноземною мовою;
- мотивації вивчення іноземної мови як реального засобу отримання інформації (освітньої, країнознавчої, професійної)” [3, с. 17].

На думку таких науковців, як В.Д. Ніколаєва, В.В. Ушницька, А.С. Нестерова використання інформаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови розглядається як повне занурення тих, кого навчають, у мовне середовище, що сприяє розширенню і поглибленню комунікативної компетенції. Науковці відзначають цілу низку характеристик, властивих лише комп'ютерним навчальним матеріалам:

- інтерактивність (здатність вести діалог з користувачем);

–використання комплексу засобів для подання інформації: тексту графіки, звуку, мультиплікації, відео, що дозволяє розв’язувати такі педагогічні завдання, як орієнтування на різні канали сприйняття тих, хто навчається, варіювання режимів подання інформації, показ явищ у динаміці, включення у програму завдань і способів діяльності, виконання яких неможливе без використання комп’ютера;

–адаптивність (наявність засобів індивідуалізації навчання);

–нелінійність подання інформації;

–необхідність спеціальної підготовки користувача для роботи із програмами (володіння навичками роботи на комп’ютері) [2].

У навчально-методичній літературі виділяють два основних напрями застосування інформаційних технологій у навчанні іншомовного спілкування. Перший напрям орієнтований на інформаційну підтримку навчального процесу і базується на значній швидкості обробки інформації, великому об’ємі пам’яті. Такі інформаційні технології передбачають статистичний аналіз, збереження та обробку текстів, лексикографічних даних, підготовку словників, довідників та інших баз даних. Другий напрям розрахований на моделювання різноманітних інтелектуальних процесів, пов’язаних з вивченням та навчанням іноземної мови, наприклад, презентація та пояснення нового навчального матеріалу, моделювання спілкування з носіями мови, контроль та оцінювання навчальної діяльності [3, с. 16].

Проте, використання інформаційних технологій у навчанні іноземним мовам зіштовхується нині з серйозними проблемами. Скептики, які виступають проти застосування комп’ютера у навчальному процесі, твердять, що він, мовляв, порушує безпосереднє спілкування студентів з викладачем. Але такий аргумент не є переконливим. Адже, живе спілкування педагога зі студентами в умовах групового навчання має ряд істотних недоліків. По суті, викладач продуктивно спілкується не зі всією групою, а з окремими студентами, а решта “вимикаються”: одним це не цікаво, іншим – так все зрозуміло, а треті – просто занурені у проблеми, що не мають нічого спільного з тими, що розглядаються

на занятті. Перекладаючи частину навчальних функцій на комп'ютер, викладач може приділяти більше уваги студентам, які не встигають за темпом навчання всієї групи.

Іншою проблемою впровадження інформаційних технологій у процес навчання іноземної мови є “низький коефіцієнт корисної дії використання комп'ютера. Програмісти в області розвитку штучного інтелекту зазначають, що комп'ютер під час навчання іноземної мови дуже мало або взагалі не використовується для підтримки складних (в інтелектуальному плані) видів діяльності як засіб вирішення завдань і як консультуючий засіб для інтелектуального т'юторінгу” [1, с. 59].

Форми роботи з комп'ютером на заняттях іноземної мови можуть бути різними: засвоєння нового матеріалу чи його закріплення з використання комп'ютерних навчальних програм, написання творів, переказів, диктантів, перевірка грамотності чи правопису іноземної мови, використанням програм-тренажерів для поповнення словникового запасу або програм-оболонки для створення комп'ютерних тестів для моніторингу якості знань студентів.

Використання інформаційних технологій як засобу навчання сприяє:

- розвитку особистості студента, підготовці його до життя в умовах інформаційного суспільства, зокрема: розвитку мислення; естетичному вихованню; розвитку комунікативних здібностей; формуванню умінь приймати оптимальне рішення або пропонувати його варіанти у складній ситуації; розвитку умінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність; формуванню інформаційної культури; уміння здійснювати обробку інформації;
- реалізації соціального замовлення, зумовленого інформатизацією сучасного суспільства;
- інтенсифікації всіх рівнів навчально-виховного процесу: підвищення ефективності і якості навчання через реалізацію можливостей засобів інформаційних технологій; забезпечення спонукальних мотивів, що зумовлюють активізацію пізнавальної діяльності; поглиблення міжпредметних зв'язків.

Звернемо увагу на те, що комп'ютерні програми не здатні й не повинні виконувати основні функції викладача: розвиток особистості студентів, творчий пошук з метою організації їхньої спільної роботи, підбір, розробка і вибір найкращих з конкуруючих програм, внесення до них змін.

Викладач визначає предметні цілі навчання, масштаби застосування інформаційних технологій для формування моделі підготовки фахівців у конкретному ВНЗ. Особливого значення в процесі використання інформаційних технологій набуває вміння викладача виділити і сформувати ядро знань з навчальної дисципліни, здійснювати структурування масиву змісту навчального матеріалу з урахуванням рейтингу студента, раціонально розподілити інформацію, яку необхідно вивчити, між педагогом, підручником і комп'ютером.

Позитивна роль інформаційних технологій зумовлена тим, що вони виступають як потужні знаряддя праці, за допомогою яких людина реалізує поставлені завдання, котрі підсилюють її інтелект, звільняють від шаблонних, важких рутинних операцій, що дозволяють ставити та розв'язувати різноманітні творчі завдання. Успішне використання інформаційних технологій сприяє розвитку в студента адекватної спеціалізації пізнавальних процесів – сприйняття, мислення, пам'яті, формування спеціалізованої на предметному змісті ділової мотивації застосування комп'ютера для розв'язання професійних завдань, підвищує самооцінку людини, формує позитивні особистісні якості. У взаємодії з інтелектуальними комп'ютерними інформаційними системами зростає здатність особистості до саморегуляції, самоорганізації, а також співробітництва та співтворчості.

Звернемо увагу на те, що істотним виявляється вплив інформаційних технологій на комунікативну діяльність студентів. У результаті включення майбутніх учителів іноземної мови в роботу з віддаленими інформаційними банками даних, використання електронної пошти, комп'ютерних конференцій, супутникового телебачення, інтерактивного відео та іншого, трансформується структура людського спілкування. Спілкування, опосередковане інформаційних

технологій навчання, включає всі традиційні види й форми мови – усну, писемну, внутрішню, монологічну та діалогічну, що в кінцевому результаті призводить до створення особливої форми спілкування – метакомунікативної. Метакомунікативне спілкування знімає просторово-тимчасові обмеження під час роботи із джерелами інформації і визначає новий темп та ритм розвитку розумової діяльності в процесі навчання. Ця форма взаємодії перетворюється у засіб міжнародного спілкування, який долучає будь-якого фахівця до спільного розв'язання загальнолюдських проблем.

Висновок. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземним мовам сприяє збільшенню частки самостійної діяльності і активізації студентів, формуванню особистості студента через розвиток його здатності до освіти, самонавчання, самовиховання, само актуалізації, самореалізації. Водночас, треба зробити і таке застереження: хоча комп'ютер і вносить значний вклад у процес навчання, головною діючою особою навчально-виховного процесу викладання є викладач, який повинен вирішувати: на яких етапах уроку застосування комп'ютерної техніки має сенс і які саме програми треба запропонувати студентам. Іншими словами, можна сказати, що лише продумана комбінація застосування елементів комп'ютерного навчання і живого спілкування дозволить викладачеві досягти поставленої на занятті мети.

Література:

1. Ваховська О. Технологія самостійного вивчення іноземних мов з використанням комп'ютера / О. Ваховська // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 57–65.
2. Николаева В.Д. Применение информационных технологий в обучении иностранному языку / В.Д. Николаева, В.В. Ушницкая, А.С. Нестерова // Информатика и образование. – 2003. – № 7. – С. 35–36.
3. Морська Л.І. Інформаційні технології у навчання іноземних мов: навч. посібник / Л.І. Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 265 с.
4. Петрова А.І., Подзигун О.А. Навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних

- технологій / А.І. Петрова, О.А. Подзигун // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: збірник наукових праць. – Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2015. – Випуск 3(81). – С.104-107.
5. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. – 364 с.

Анотація. У статті розглянуто особливості застосування інформаційних технологій у процесі навчання іншомовного професійного спілкування майбутніх учителів. Зазначено, що методи застосування інформаційних технологій навчання залежать від багатьох факторів і визначаються конкретними умовами навчання: конфігурацією й можливостями наявної комп'ютерної й телекомунікаційної техніки, кількісним і якісним складом студентського контингенту, доступним програмним забезпеченням, кваліфікацією викладача тощо. Нині інформаційні технології у навчально-виховному процесі використовуються на всіх його етапах: під час планування, організації, реалізації, контролю результатів і управління якістю знань. Форми роботи з комп'ютером на заняттях іноземної мови можуть бути різними: засвоєння нового матеріалу чи його закріплення з використання комп'ютерних навчальних програм, написання творів, переказів, диктантів, перевірка грамотності чи правопису іноземної мови, використання програм-тренажерів для поповнення словникового запасу або програм-оболонок для створення комп'ютерних тестів для моніторингу якості знань студентів. Особливого значення в процесі використання інформаційних технологій набуває вміння викладача виділити і сформулювати ядро знань з навчальної дисципліни, здійснювати структурування масиву змісту навчального матеріалу з урахуванням рейтингу студента, раціонально розподілити інформацію, яку необхідно вивчити, між педагогом, підручником і комп'ютером.

У статті зазначено, що використання інформаційних технологій у навчанні іноземним мовам сприяє збільшенню частки самостійної діяльності і активізації студентів, формуванню особистості студента через розвиток його

здатності до освіти, самонавчання, самовиховання, самоактуалізації, самореалізації.

Ключові слова: інформаційні технології, іншомовне спілкування, майбутні учителі, іноземна мова, навчальний процес, вищий навчальний заклад.

Information technology implementation in teaching the foreign language professional communication of future teachers

Annotation. The article deals with the peculiarities of information technology implementation into the educational process for teaching foreign language professional communication of future teachers. Here it is noted that the methods of information technology education depends on many factors and specific conditions defined study: configuration and capabilities of existing computer and telecommunications equipment, quantitative and qualitative composition of the student contingent, affordable software for teachers and others. Today, information technology in the educational process used at all stages: during the planning, organization, implementation, monitoring results and quality management knowledge. Forms of work with a computer in the classroom of a foreign language can be different: learning new material or its consolidation with the use of computer training programs, writing essays, translations, dictations, check spelling literacy or foreign language programs using simulators to improve your vocabulary shells or programs for creating computer tests to monitor the quality of student learning. Of particular importance in the use of information technology teacher acquires the ability to select and form the core of knowledge in the discipline, to structuring solid content of educational material on the basis of the students' rationally distribute the information necessary to examine, inter teacher, textbook and computer.

The article states that the use of information technologies in teaching foreign languages increases the share of self-employment and enhance students forming individual student through the development of its capacity for education, self, self, self-actualization, self-fulfillment.

Keywords: інформаційні технології, іншомовне спілкування, майбутні учителі, іноземна мова, навчальний процес, вищий навчальний заклад.